

केंद्र शासन व निती आयोगाकडून देशातील ११५ आकांक्षित जिल्ह्यांचा (Aspirational Districts) कालबद्ध विकास होण्यासाठी राबविण्यात येत असलेल्या “Convergence, Integration and Focused Attention to Backward Districts” या उपक्रमांतर्गत राज्यातील निवड झालेल्या ४ जिल्ह्यांच्या विकासाकरिता राबवावयाच्या उपाययोजना.

**महाराष्ट्र शासन
नियोजन विभाग**

शासन निर्णय क्र. संकीर्ण-२०१७/प्र.क्र.९१/कार्यासन-१४१२

मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
दिनांक : ०६ एप्रिल, २०१८

- वाचा:-** १) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, निती आयोग यांचे अ.शा. पत्र क्र. ८७५५८/सीईओ/निती/२०१७, दि. १४/११/२०१७,
२) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, निती आयोग यांचे अ.शा. पत्र क्र. ८७५५८/सीईओ/निती/२०१७, दि. ४/१२/२०१७,
३) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, निती आयोग यांचे अ.शा. पत्र क्र. ८७५५८/सीईओ/निती/२०१७, दि. ५/०२/२०१८.

प्रस्तावना :-

केंद्र शासन व निती आयोगाकडून देशातील ११५ “आकांक्षित जिल्ह्यांच्या” (Aspirational Districts) कालबद्ध विकासासाठी “Convergence, Integration and Focused Attention to Backward Districts” असा उपक्रम राबविण्यात येत आहे. या उपक्रमासाठी, केंद्र शासन व निती आयोगाने निवडक प्रवर्गातून राज्यातील नंदुरबार, वाशिम, उस्मानाबाद व गडचिरोली या ४ जिल्ह्यांची “आकांक्षित जिल्हे” (Aspirational Districts) म्हणून निवड केलेली आहे. या निवडलेल्या प्रत्येक जिल्ह्यासाठी केंद्र शासनाकडून अतिरिक्त सचिव / सह सचिव / वा तत्सम दर्जाच्या अधिका-यांची “प्रभारी अधिकारी (Prabhari Officers)” म्हणून नेमणूक करण्यात आली आहे. केंद्राच्या धर्तीवर या उपक्रमांतर्गत निवडलेल्या ४ जिल्ह्यांकरिता राज्य शासनाचे “प्रभारी अधिकारी (Prabhari Officers) व समन्वय अधिकारी (Nodal Officer) नेमणे आवश्यक होते. राज्यातील ४ आकांक्षित जिल्ह्यांचे (Aspirational Districts) केंद्र शासनाने नियुक्त केलेले प्रभारी अधिकारी (Prabhari Officers), राज्याचे समन्वय अधिकारी (Nodal Officer), राज्य शासनाचे प्रभारी अधिकारी म्हणून पालक सचिव (Guardian Secretary) व त्या जिल्ह्यातील जिल्हाधिका-यांची नावे केंद्र शासन व निती आयोगास कळविली आहेत.

केंद्र शासन व निती आयोगाने “Convergence, Integration and Focused Attention to Backward Districts” या उपक्रमासाठी निवडलेल्या देशातील ११५ आकांक्षित जिल्ह्यांमध्ये (Aspirational Districts) महाराष्ट्र राज्यातील नंदुरबार, वाशिम, उस्मानाबाद व गडचिरोली या ४ जिल्ह्यांची निवड केली असून या उपक्रमासाठी केंद्र शासन, राज्य शासन व जिल्हा प्रशासन यामध्ये समन्वय स्थापन करून कालबद्ध विकास घडवून आणण्यासाठी उचित प्रशासकीय व्यवस्था निर्माण करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधिन होती.

शासन निर्णय :-

केंद्र शासन व निती आयोगाकडून देशातील काही विशिष्ट प्रवर्गातील ११५ “आकांक्षित जिल्ह्यांच्या (Aspirational Districts)” कालबद्ध विकासासाठी “Convergence, Integration and Focused Attention to Backward Districts” असा उपक्रम राबविण्यात येत असून या उपक्रमासाठी राज्यातील नंदुरबार, उस्मानाबाद, वाशिम व गडचिरोली या ४ जिल्ह्यांची निवड करण्यात आलेली आहे. या उपक्रमाचे “राज्यातील समन्वय अधिकारी (Nodal Officer)” म्हणून अपर मुख्य सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांची नेमणूक करण्यात येत आहे. या उपक्रमासाठी “राज्याचे प्रभारी अधिकारी (Prabhari Officers)” हे प्रस्तावनेत नमूद केल्यानुसार संबंधित जिल्ह्याचे “पालक सचिव (Guardian Secretary)” राहतील. या उपक्रमांतर्गत केंद्र शासन व निती आयोगाने सुचित केलेले “जिल्हा दंडाधिकारी (District Magistrate)” हे या उपक्रमांतर्गत करावयाच्या कार्यवाहीसाठी संबंधित जिल्ह्याचे प्रमुख “आधारस्तंभ” (Fulcrum) राहणार आहेत.

२. केंद्र शासन व निती आयोगाने सुचित केल्यानुसार “Convergence, Integration and Focused Attention to Backward Districts” या उपक्रमांतर्गत राज्यातील निवडलेल्या जिल्ह्यांची प्रगती निश्चित करण्यासाठी १) आरोग्य व पोषण (Health & Nutrition), २) शिक्षण (Education), ३) कृषि व जलसंपदा (Agriculture & Water Resources), ४) आर्थिक समावेश व कौशल्य निर्माण (Financial Inclusion and Skill Formation), ५) मुलभूत सुविधा (Basic Infrastructure) व ६) डाव्या विचारसरणीग्रस्त परिसराच्या सुधारणेकरिता धोरण (Policy for Improvement in Left Wing Extremism Area) अशा ६ विषयांमधील क्षेत्रांची (Thematic Areas) कामगिरी विचारात घेतली जाणार आहे. या ६ विषयांमधील क्षेत्रांच्या (Thematic Areas) कामगिरीकरिता निती आयोगाने “४८ प्रमुख कामगिरी निर्देशक (४८ Key Performance

Indicators)” निश्चित केले असून त्यामध्ये केलेल्या भरीव कामगिरीच्या आधारे या ४ जिल्ह्यांची प्रगती निश्चित होणार आहे. या “४८ प्रमुख कामगिरी निर्देशकां (४८ Key Performance Indicators)” शी संबंधित केंद्र शासनाच्या योजना, राज्य शासनाच्या योजना तसेच जिल्हा वार्षिक योजना यांचे (Convergence & Integration Plan) तयार करून त्या त्या स्तरावरून अधिकाधिक निधी मिळविण्याकरिता सविस्तर प्रस्ताव संबंधित जिल्हाधिकारी यांनी तयार करावयाचे आहेत. विशिष्ट प्रवर्गातील निवडण्यात आलेल्या आकांक्षित जिल्ह्यांमध्ये राबविण्यात येणाऱ्या केंद्र पुरस्कृत योजना, राज्य योजना, जिल्हा वार्षिक योजना, अशासकीय संस्था(NGOs), विश्वस्त संस्था (Public Trust) किंवा समाजाच्या विविध घटक (Civil Society Group) कडून स्वतंत्रपणे राबविण्यात येत असलेले विविध उपक्रम / योजना यांचे एकत्रिकरण करून (Convergence & Integration Plan) त्या जिल्ह्यांत अधिक सक्षमपणे राबविण्यात येतील.

३. केंद्र शासन व निती आयोगाकडून राबविण्यात येत असलेल्या “Convergence, Integration and Focused Attention to Backward Districts” या उपक्रमांतर्गत राज्यातील निवड झालेल्या ४ आकांक्षित जिल्ह्यांच्या (Aspirational Districts) कालबद्ध विकासासाठी यापुढील काळात राबविण्यात येणा-या उपाययोजनांचा केंद्र शासन, राज्य शासन व जिल्हा प्रशासन यामध्ये उचित समन्वय साधण्यासाठी व संनियंत्रण करण्यासाठी खालीलप्रमाणे समित्या स्थापन करण्यात येत आहेत:-

अ) कार्यकारी समितीची रचना (Structure of Executive Committee):-

अ.क्र.	अधिकार्याचे नाव	पद
१	अपर मुख्य सचिव, नियोजन विभाग व समन्वय अधिकारी	अध्यक्ष
२.	केंद्राने नियुक्त केलेले प्रभारी अधिकारी	सदस्य
३.	राज्य शासनाने नियुक्त केलेले प्रभारी अधिकारी / पालक सचिव	सदस्य
४.	जिल्हाधिकारी	सदस्य
५.	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद	विशेष निमंत्रित
६.	सह सचिव / उप सचिव, नियोजन विभाग	सदस्य सचिव

कार्यकारी समितीची कार्ये (Work of Executive Committee):-

- (१) केंद्र, राज्य तसेच जिल्हास्तरावर राबविण्यात येणाऱ्या विविध योजनांची जिल्हास्तरावर सक्षमपणे अंमलबजावणी होण्यासाठी त्यांची सांगड घालणे (Effective Convergence between various Central, State Level & District Level Schemes),
- (२) कार्यक्षम प्रतिसाद यंत्रणेची स्थापना करणे (Establishment of an Efficient Feedback Mechanism),
- (३) सर्वोत्तम कार्यपद्धतीचे अनुकरण करणे (Replication of Best Practices),
- (४) “४८ प्रमुख कामगिरी निर्देशकांची (४८ Key Performance Indicators) तीव्रगतीने अंमलबजावणी होण्याकरिता जिल्हाधिकारी यांचेकडून प्राप्त नाविन्यपूर्ण संकल्पनांबाबतच्या (Innovative Ideas) प्रस्तावांची छाननी करणे व असे प्रस्ताव निती आयोगाकडे विशेष निधी (Special Funds) मिळण्याकरिता सादर करणे.
- (५) केंद्र व राज्य शासनास माहिती सादर करणे, आवश्यक असलेली माहिती जमा करणे, उपक्रम राबविणे याकरिता सदर समितीची प्रतिमाह एक आढावा बैठक (Review Meeting) / व्हिडीओ कॉन्फरन्स (Video Conference) आयोजित करण्यात येईल.

ब) उच्चस्तरीय समितीची रचना (Structure of High Level Committee):-

अ.क्र.	अधिकाऱ्याचे नाव	पद
१	मुख्य सचिव	अध्यक्ष
२.	अपर मुख्य सचिव (गृह)	सदस्य
३.	अपर मुख्य सचिव (वित्त)	सदस्य
४.	अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव / सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग / शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग / उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग / कृषि व पदुम विभाग (कृषि) / जलसंपदा विभाग / कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग / गृह (पोलीस) विभाग / महिला व बालविकास विभाग / सार्वजनिक बांधकाम विभाग / उद्योग, उर्जा व कामगार विभाग (उर्जा) / ग्राम विकास व पंचायत राज विभाग / सामान्य प्रशासन विभाग (माहिती व तंत्रज्ञान)	विशेष निमंत्रित
५.	केंद्र शासनाने नेमणूक केलेले प्रभारी अधिकारी	सदस्य
६.	राज्य शासनाचे प्रभारी अधिकारी / पालक सचिव	सदस्य
७.	अपर मुख्य सचिव, नियोजन विभाग	सदस्य सचिव

अ.क्र.	अधिकाऱ्याचे नाव	पद
८.	जिल्हाधिकारी, नंदुरबार, उस्मानाबाद, वाशिम व गडचिरोली	विशेष निमंत्रित
९.	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, नंदुरबार, उस्मानाबाद, वाशिम व गडचिरोली	विशेष निमंत्रित
१०.	पोलिस अधिक्षक, गडचिरोली	विशेष निमंत्रित

उच्चस्तरीय समितीची कार्ये (Work of High Level Committee):-

- १) केंद्र पुरस्कृत योजनांच्या (Centrally Sponsored Schemes) मार्गदर्शक सूचनांमध्ये आवश्यक बदल करण्याबाबत केंद्र शासनाच्या “शक्ती प्रदत्त समिती (Empowered Committee)” कडे प्रस्ताव सादर करणे.
- २) राज्यस्तरीय योजनां (State Level Schemes) मधून अधिक निधी उपलब्ध करून देणे किंवा विशेष कामे घेण्यासंदर्भात प्रशासकीय विभागांना उचित निर्देशन करणे.
४. केंद्र शासन व निती आयोगाकडून राबविण्यात येत असलेल्या “Convergence, Integration and Focused Attention to Backward Districts” या उपक्रमांतर्गत राज्यातील ४ जिल्ह्यांत या उपक्रमांतर्गत होणा-या बाबींवरील खर्च त्या त्या विभागांच्या योजनांच्या लेखाशीर्षातून करण्यात यावा. उपरोक्त नमूद केलेल्या दोन्ही समित्या ३१ मार्च, २०२२ पर्यंत कार्यरत राहतील.
५. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१८०४०५१४५४००५९१६ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(बाळासाहेब कोळसे)

सह सचिव (भा.प्र.से.), महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. राज्यपाल महोदय यांचे सचिव,
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
३. मा. मंत्री (वित्त व नियोजन) विभाग यांचे खाजगी सचिव,

४. सर्व मा. मंत्री महोदय यांचे खाजगी सचिव,
५. मा. विरोधी पक्षनेता (विधानसभा / विधानपरिषद) यांचे खाजगी सचिव,
६. मा. राज्य मंत्री (वित्त व नियोजन) विभाग यांचे खाजगी सचिव,
७. सर्व मा. राज्य मंत्री यांचे खाजगी सचिव,
८. सर्व मा. विधानसभा सदस्य व विधानपरिषद सदस्य,
९. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र, मुंबई / नागपूर,
१०. महालेखापाल (लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र, मुंबई / नागपूर,
११. मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई,
१२. अपर मुख्य सचिव (गृह), गृह विभाग यांचे स्वीय सहायक,
१३. अपर मुख्य सचिव (वित्त), वित्त विभाग यांचे स्वीय सहायक,
१४. अपर मुख्य सचिव (उद्योग), उद्योग, उर्जा व कामगार विभाग यांचे स्वीय सहायक,
१५. अपर मुख्य सचिव, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग यांचे स्वीय सहायक,
१६. अपर मुख्य सचिव (नियोजन), नियोजन विभाग यांचे स्वीय सहायक,
१७. अपर मुख्य सचिव (कृषि), कृषि व पदुम विभाग यांचे स्वीय सहायक,
१८. प्रधान सचिव (महसूल), महसूल व वन विभाग यांचे स्वीय सहायक,
१९. प्रधान सचिव, कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग यांचे स्वीय सहायक,
२०. प्रधान सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग यांचे स्वीय सहायक,
२१. प्रधान सचिव, जलसंपदा विभाग यांचे स्वीय सहायक,
२२. प्रधान सचिव, सार्वजनिक बांधकाम विभाग यांचे स्वीय सहायक,
२३. प्रधान सचिव (उर्जा), उद्योग, उर्जा व कामगार विभाग, यांचे स्वीय सहायक,
२४. प्रधान सचिव (प्र.सु. व र.व का.), सामान्य प्रशासन विभाग यांचे स्वीय सहायक,
२५. सचिव, महिला व बालविकास विभाग यांचे स्वीय सहायक,
२६. सचिव, ग्राम विकास व पंचायत राज विभाग यांचे स्वीय सहायक,
२७. सर्व अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव तथा पालक सचिव,
२८. श्री. नंदकुमार, प्रधान सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग तथा पालक सचिव, वाशिम,
२९. श्री. महेश पाठक, प्रधान सचिव, अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण विभाग तथा पालक सचिव, उस्मानाबाद,
३०. श्रीमती मनिषा वर्मा, प्रधान सचिव, अदिवासी विकास विभाग तथा पालक सचिव, नंदुरबार,
३१. श्री. विकास खारगे, सचिव (वने), महसूल व वन विभाग तथा पालक सचिव, गडचिरोली,
३२. विभागीय आयुक्त, नाशिक,
३३. विभागीय आयुक्त, औरंगाबाद,
३४. विभागीय आयुक्त, अमरावती,
३५. विभागीय आयुक्त, नागपूर,

३६. जिल्हाधिकारी, वाशिम, उस्मानाबाद, नंदुरबार, गडचिरोली,
३७. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, वाशिम, उस्मानाबाद, नंदुरबार, गडचिरोली,
३८. पोलिस अधिक्षक, गडचिरोली,
३९. वित्त विभाग (व्यय -८ / अर्थसंकल्प-१६), मंत्रालय, मुंबई,
४०. वित्त विभाग (व्यय -८ / अर्थसंकल्प-१६), मंत्रालय, मुंबई,
४१. सह सचिव (का-१४१२), नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
४२. सह सचिव / उप सचिव / अवर सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
४३. निवडनस्ती, कार्यासन-१४१२, नियोजन विभाग.